

2 NEPRIJATEĽNÉ ZMLUVNÉ PODMIENKY A UMEĽÁ INTELIGENCIA

Právny základ ochrany spotrebiteľa pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách je *de lege lata* tvorený už skôr zmieňovanou Smernicou 93/13/EHS, ktorá bola do slovenskej právnej úpravy transponovaná predovšetkým § 52 a nasl. OZ. Normotvorca v čase prijatia Smernice 93/13/EHS v roku 1993, ani v čase jej transponovania do Občianskeho zákonníka v roku 2004, objektívne nemohol anticipovať potenciálne dopady technologického rozvoja, obzvlášť v kontexte umelej inteligencie. Na mieste je preto analýza existujúceho regulačného rámca s cieľom posúdenia jeho nadčasovosti a potenciálnej pripravenosti aj vo vzťahu k výzvam spojeným s nasadzovaním umelej inteligencie v spotrebiteľských zmluvách.⁴²⁷

Neprijateľnou zmluvnou podmienkou sa podľa Občianskeho zákonníka (§ 53 ods. 1) rozumie také ustanovenie zmluvy uzatvorenej medzi obchodníkom a spotrebiteľom, ktoré spôsobuje značnú nerovnováhu vo vzájomných právach povinnostiach v neprospech spotrebiteľa. Podľa rozhodnutia slovenského zákonodarcu s výnimkou tých ustanovení spotrebiteľskej zmluvy, ktoré sa týkajú hlavného predmetu plnenia alebo ceny, pokiaľ sú tieto vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne, a taktiež s výnimkou tých ustanovení, ktoré sú medzi obchodníkom a spotrebiteľom dojednané individuálne. Nariadenie AIA, pominúc samotnú reguláciu umelej inteligencie,⁴²⁸ taktiež žiadnym spôsobom nereflektuje súkromnoprávny kontext potenciálneho prieniku AI a zmluvných podmienok v spotrebiteľských zmluvách. Priestor pre prípadné legislatívne zmeny však *pro futuro* existuje nielen pre európskeho, ale *de facto* aj pre slovenského zákonodarcu, keďže Smernica 93/13/EHS je smernicou s tzv. minimálnou harmonizáciou, čím umožňuje členským krajinám priebežné zohľadňovanie napríklad aj dôsledkov plynúcich z technologického vývoja.

⁴²⁷ Pre všeobecný pohľad na „samo-činné“ zmluvy, vrátane automatizácie ceny alebo sankčných mechanizmov pozri bližšie CASEY, A. J., NIBLETT, A. Self-Driving Contracts and AI. Present and Near Future. In LIM, E., MORGAN, P. (eds.) *The Cambridge Handbook of Private Law and Artificial Intelligence*. Cambridge : Cambridge University Press, 2024, s. 492 – 510. Dostupné na: <<http://doi.org/10.1017/9781108980197>>.

⁴²⁸ Majúc na mysli predovšetkým verejnoprávne limity nasadzovania umelej inteligencie, napríklad v zmysle čl. 5 Nariadenia AIA.

2.3.3 Všeobecne k prieskumu ceny spotrebiteľskej zmluvy stanovenej AI

Ako bolo uvedené vyššie, nasadzovanie umelej inteligencie obchodníkmi pre účely tvorby dynamickej a personalizovanej ceny produktu prináša mnohé možnosti, ktoré v konečnom dôsledku môžu viesť k porušeniu práv spotrebiteľa. Z uvedeného dôvodu bude v tejto časti realizovaná analýza potenciálnych nárokov spotrebiteľa a porušení povinností obchodníka zameraných na ochranu spotrebiteľa, pri určení ceny produktu automatizovaným spôsobom prostredníctvom systému AI. Limitom analýzy je potreba individuálneho posudzovania každého prípadu a taktiež redukovanie analýzy predpokladom legality nadobudnutia osobných údajov, prevádzkových a lokalizačných údajov, či ďalších, používaných systémom AI v súlade s príslušnými právnymi predpismi (čo samo o sebe ale nevyklučuje uvedenie si dôsledkov takýchto súhlasov spotrebiteľom, keďže to je spravidla realizované v digitálnych rozhraniach označením súhlasu bez detailnejšieho oboznámenia sa s jeho obsahom).

Keďže predmetom tejto časti výskumu je posudzovanie zákonnosti nasadzovania umelej inteligencie obchodníkom pre daný účel, musí byť tento postup súladný primárne s Nariadením AIA. Ako bolo uvedené, Nariadenie AIA neobsahuje zákaz využívania systémov AI na profilovanie spotrebiteľov s cieľom personalizácie alebo dynamického ovplyvňovania ceny produktu. Práve naopak, s prihliadnutím na reflexiu využívania systémov AI na určovanie výšky poisťného, či posudzovanie schopnosti spotrebiteľa splácať úver, tento účel predpokladá. Na druhej strane však, nasadzovanie systémov AI obchodníkom na účel generovania cien produktov spotrebiteľom nebude možné, pokiaľ tento bude možné subsumovať pod niektorú zo zakázaných praktík podľa čl. 5 Nariadenia AIA (po splnení všetkých tam uvedených predpokladov explikovaných v podkapitole 1.2.2 písm. A.). Zákaz sa bude v danom kontexte vzťahovať na:

- také používanie systému AI obchodníkom, ktoré v rozpore s čl. 5 ods. 1 písm. a) Nariadenia AIA využíva podprahové techniky alebo účelovo manipulatívne alebo klamlivé techniky s cieľom primäť spotrebiteľa k zaobstaraniu produktu s predpokladom spôsobenia značnej ujmy (napr. systém AI najskôr zobrazí vyššiu cenu produktu, ktorú následne zníži);
- také používanie systému AI obchodníkom, ktoré v rozpore s čl. 5 ods. 1 písm. b) Nariadenia AIA identifikuje zraniteľnosť spotrebiteľa (napr. zdravotné znevýhodnenie), čomu prispôsobí cenu produktu s predpokladom

I. Posudzované počínanie je obchodnou praktikou obchodníka adresovanou spotrebiteľovi.

Prvým krokom testu nekalosti obchodnej praktiky je v nadväznosti na legálnu definíciu obchodnej praktiky uvedenú skôr [§ 2 písm. j) Zákona o ochrane spotrebiteľa], posúdenie, či v danom prípade ide o obchodnú praktiky, a teda naplnenie nasledujúcich pojmových znakov „*obchodnej praktiky*“:

1. počínanie obchodníka,
2. adresovanie spotrebiteľovi,
3. spojenie s produktom.

Ad 1. počínanie obchodníka

Obchodná praktika nebude nekalou, pokiaľ jej pôvodcom nebude obchodník. Súčasťou rozsiahlej rekodifikácie spotrebiteľského práva v roku 2024 bolo aj zjednotenie legálneho vymedzenia obchodníka, ktorým sa aj pre účely nekalých obchodných praktík, v súlade s § 52 ods. 3 OZ, bude rozumieť akákoľvek osoba, ktorá „*koná v rámci svojej podnikateľskej činnosti alebo povolania, a to aj prostredníctvom inej osoby, ktorá koná v jej mene alebo na jej účet.*“⁵⁷³

Počínanie obchodníka pre účely obchodnej praktiky môže spočívať v akomkoľvek konaní, opomenutí konania, či v inom spôsobe správania alebo vyjadrenia, či obchodnej komunikácii vrátane reklamy a marketingu adresovaných spotrebiteľovi alebo skupine spotrebiteľov.

V kontexte využívania umelej inteligencie obchodníkmi pre účely obchodných praktík bude relevantné posúdenie možnosti pričítateľnosti „počínanie AI“ obchodníkovi. Vo všeobecnosti je pre účely obchodných praktík podľa § 9 ods. 11 Zákona o ochrane spotrebiteľa za konanie obchodníka potrebné považovať aj konanie, ktoré je realizované prostredníctvom tretej osoby konajúcej v mene alebo na účet obchodníka.⁵⁷⁴ Podľa záverov predchádzajúcej časti (nateraz) nie je možné umelú inteligenciu považovať za samostatný subjekt práva, a preto ju je potrebné považovať za prostriedok – predmet (inú majetkovú hodnotu), technológiu, použitú priamo obchodníkom, s cieľom dosiahnuť

⁵⁷³ Podľa článku 2 písm. b) Smernice 2005/29/ES sa obchodníkom rozumie: „*akákoľvek fyzická alebo právnická osoba, ktorá v rámci obchodných praktík, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná na účely spadajúce do rámca jej obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti, a ktokoľvek, kto koná v mene alebo v zastúpení obchodníka*“, potrebné je ale uviesť, že legálne definície pojmu obchodník, či súvisiacich sú v Únijnom práve naďalej nesúrodé.

⁵⁷⁴ Item § 52 ods. 3 OZ.

Napriek tomu, že žiadna z foriem využívania umelej inteligencie obchodníkmi nateraz nie je súčasťou čierneho zoznamu nekalých obchodných praktík, vychádzajúc z jeho skutkových podstat, za použitia analýzy prostredníctvom kauzistickej simulácie najhoršieho možného scenára, bude takmer ku každej možnéj priradiť také využívanie AI obchodníkmi alebo praktík súvisiacich s umelou inteligenciou, ktoré bude zakázané, a to bez ohľadu na kategorizáciu systému AI v Nariadení AIA.⁶⁰²

A. Klamlivé obchodné praktiky

1. *Tvrdenie obchodníka, že sa zaviazal dodržiavať kódex správania, pričom tomu tak nie je.*

Obchodník priamo alebo prostredníctvom AI deklaruje, že sa zaviazal dodržiavať kódex správania alebo AI spĺňa požiadavky Nariadením AIA predpokladaných kódexov správania alebo postupov (čl. 95 Nariadenia AIA), pokiaľ to nebude zodpovedať skutočnosti alebo takýto kódex nebude ani existovať.

2. *Zobrazenie známky dôveryhodnosti, známky kvality alebo ich ekvivalentu bez získania potrebného povolenia.*

Nariadenie AIA zaviedlo pomerne komplexný systém normalizácie, posudzovania zhody, certifikácie a označovania značkou CE pre vysokorizikové systémy AI, resp. pre systémy GPAI (čl. 40 a nasl. Nariadenia AIA). V prípade, že obchodník bude deklarovat ním používaný systém AI ako umelú inteligenciu s výslovným povolením príslušných orgánov, napriek jeho nezískaniu, bude takéto konanie obchodníka bez ďalšieho, nekalou obchodnou praktikou. Rovnako sa to môže týkať zobrazovania príslušných známkov v súvislosti s inými produktmi ako súčasť *dark patterns* generovaných AI⁶⁰³ a pod.

2a. *Zobrazenie značky udržateľnosti, ktorá nie je založená na certifikačnom systéme alebo ktorú nezaviedli verejné orgány.*

Klamlivá obchodná praktika je spojená so Smernicou (EÚ) 2024/825 a smeruje predovšetkým k zamedzeniu zavádzania spotrebiteľa o udržateľnosti produktu, ktorá sa hypoteticky môže týkať aj umelej inteligencie, v prípade, kedy

⁶⁰² Vzhľadom na potrebu novelizácie zoznamu nekalých obchodných praktík v prílohe č. 1 Zákona o ochrane spotrebiteľa, nasledujúca analýza vychádza z aktuálneho zoznamu nekalých obchodných praktík novelizovanej Smernice 2005/29/ES v znení Smernice (EÚ) 2024/825. Tieto sa odlišujú v spôsobe číslovania, keď slovenský zoznam osobitne čísloje agresívne obchodné praktiky, smernica praktiky čísloje lineárne.

⁶⁰³ Bližšie pozri v podkapitole 3.2 AI ako akcelerátor temných vzorov (*dark patterns*).

spotrebiteľskej zmluvy a snahou obchodníka o obmedzenie práv spotrebiteľa vyplývajúcich z nesúladu – zodpovednosti za vady,¹¹⁴⁷ pričom takéto posúdenie bude potrebné realizovať vždy ad hoc, s prihliadnutím na konkrétne okolnosti daného prípadu.

Zákonodarca takmer doslovnou transpozíciou subjektívnych požiadaviek súladu príslušných smerníc EÚ¹¹⁴⁸ zaradil do demonštratívneho výpočtu medzi dohodnuté požiadavky veci vrátane veci s digitálnymi prvkami (§ 616 OZ) a digitálneho plnenia (§ 852e OZ):

- a) zmluvné kvantitatívne a základné kvalitatívne požiadavky,
- b) vhodnosť produktu (s) AI na konkrétny účel,
- c) ďalšie zmluvné kvalitatívne požiadavky na produkt (s) AI,
- d) zmluvné požiadavky na príslušenstvo produktu (s) AI,
- e) zmluvne dohodnuté návody a asistenčné služby,
- f) aktualizácia produktu (s) AI v súlade so zmluvou.

Tieto bude v plnom rozsahu potrebné aplikovať aj na produkt (s) AI. S cieľom zamedzenia repetitívnosti sa analýza nasledujúcej časti primárne zameria na posudzovanie adekvátnosti tých aspektov subjektívnych požiadaviek, ktorých dojednávania bude pri produktoch (s) AI pravdepodobné.

a) zmluvné kvantitatívne a základné kvalitatívne požiadavku na produkt (s) AI [§ 616 písm. a) a § 852e písm. a) OZ]

Predaná vec vrátane veci s digitálnym prvkom, a teda aj vec disponujúca umelou inteligenciou, musí podľa § 616 písm. a) OZ zodpovedať opisu, druhu, množstvu a kvalite vymedzeným v spotrebiteľskej kúpnej zmluve. Rovnako digitálne plnenie, umelú inteligenciu nevynímajúc, musí podľa § 852e písm. a) OZ zodpovedať opisu, množstvu a kvalite vymedzeným v spotrebiteľskej zmluve s digitálnym plnením.

Množstvo produktu (s) AI predstavuje základnú kvantitatívnu požiadavku na nepriamy predmet plnenia spotrebiteľskej zmluvy. Inými slovami predstavuje číselné vyjadrenie očakávaného počtu dodávaného produktu v zodpovedajúcich jednotkách. Napriek tomu, že právna úprava radí požiadavku na množstvo aj k objektívnym požiadavkám súladu produktu [§ 617 ods. 1

¹¹⁴⁷ FLÍDR, J. Negativní ujednání o vlastnostech předmětu koupě ve spotřebitelské kupní smlouvě. In *Právní rozhledy*. 2023, roč. 31, č. 3, s. 87.

¹¹⁴⁸ Článok 7 Smernice (EÚ) 2019/770 a čl. 6 Smernice (EÚ) 2019/771.

autonómneho legálneho pojmu, čím by bolo možné dôslednejšie zohľadňovať jej dynamickú povahu.

5.2.2 Produkt (s) AI uvedený na trh (uviedenie alebo použitie výrobku na trhu)

Možnosť poškodeného domáhať sa náhrady škody spôsobenej vadným výrobkom podľa ZoZVV je podmienená nielen samotnou existenciou výrobku podľa predchádzajúcej časti, ale aj zhodnotením účelového určenia výrobku – t. j. jeho uvedením na Únijný trh. Nerozhodným pritom bude, či pôjde o produkt (s) AI uvádzaný na trh genericky, alebo ako uvádza Dufalová, pôjde o dielo na základe zmluvy o dielo (dnes spotrebiteľskej zmluvy o zhotovení veci na zákazku), ktoré pre tento účel bude potrebné považovať za výrobok.¹²⁵¹ Nevýznamným bude aj to, či je výrobok – produkt (s) AI distribuovaný užívateľom odplatne alebo bezodplatne (vrátane odplaty v podobe poskytnutia osobných údajov používateľa a pod).

Uvedenie produktu (s) AI na trh EÚ do 8. decembra 2026

Na rozdiel od Smernice 85/374/EHS, podľa ktorej je pre vyvodzovanie zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom jednoznačne potrebné uvedenie výrobku na trh – do obehu (napr. čl. 17 Smernice 85/374/EHS), slovenská transpozícia v ZoZVV v dôsledku používanej lexiky pôsobí pomerne nekonzistentne, aj keď je z nej potrebné, napriek absencii explicitnej normy, vyvodzovať identický predpoklad vzniku zodpovednosti za škodu. Napríklad podľa § 5 ods. 1 ZoZVV je jedným z liberálnych dôvodov výrobcu zo zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom preukázanie neuvedenia výrobku do obehu, obdobne podľa § 9 ods. 2 ZoZVV začína objektívna premlčacia lehota zodpovednosti za škodu plynúť uvedením výrobku do obehu. Irelevantnými preto budú ďalšie ustanovenia ZoZVV, podľa ktorých by bolo možné dovodzovať, že rozhodujúcim pre posúdenie vzniku zodpovednosti by bolo vo vzťahu k výrobku napríklad len jeho „určenie na uvedenie do obehu“ (§ 2 ods. 1 ZoZVV).

V zmysle skôr uvedeného je predpokladom vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú hnutelnými vecami s digitálnym prvkom – umelou inteligenciou taktiež potrebné ich uvedenie výrobcom do obehu pred 9. decembrom 2026.

¹²⁵¹ DUFALOVÁ, L. Zodpovednosť za vady diela v Občianskom zákonníku. In LUKÁČKA, P., DUFALOVÁ, L., LENHARTOVÁ, K. *Zodpovednosť za vady diela*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016, s. 102.